

גידול מעל מצעים מנתקים בחממות בשביעית

ראשי פרקים

הצגת השאלה

א. דין בית בשביעית

1. הספק בירושלמי
2. שיטת הרמב"ם
3. הכרעה למעשה בספקו של הירושלמי
4. עשה של "ושבתה הארץ" בבית
5. הלכה למעשה

ב. עציץ שאינו נקוב בבית

ג. הגדרת בית

1. סיכוך על גבי מקום הזריעה
2. הבית לרועץ לצמח
3. דין חממות

ד. הגדרת עציץ שאינו נקוב

סיכום

הצגת השאלה

האם מותר לגדל בשנת השמיטה בעציצים מלאי טוף (חומר גידול) הנמצאים בחממות, כשעל האדמה יפרשו שתי יריעות של פוליאטילן (פלסטיק) עבה במיוחד שאיננו נקרע, וביריעות אלו יהיו נקבים שלא תחת גוף העציצים ולא נקב מול נקב. שאלה זו יש לדון בה מכמה פנים: בדין בית בשביעית, בדין מצע מנתק בשביעית, וכן האם דין החממה כבית והאם הניתוק מתיר.

א. דין בית בשביעית

1. הספק בירושלמי

הירושלמי (ערלה פרק א סוף הלכה ב) אומר:

אילן שנמטעו בתוך הבית חייב בערלה. ופטור מן המעשרות, דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה. ובשביעית צריכה, דכתיב ושבתה הארץ לה', וכתיב שרץ לא תזרע וכרמך לא תזמור.

וביאור הספק שהמלה "שרץ" משמעותה מצומצמת, וכוללת רק מה שגדל במקום שרגילים לגדל בו, לאפוקי בית. מאידך משמעות "הארץ" רחבה הרבה יותר, וכוללת גם מקומות שאין רגילים לגדל שם, כגון בית וכדו'. כיון שלעניין שביעית נאמר הן שדה והן ארץ - הירושלמי אינו מכריע מהו דין בית.

2. שיטת הרמב"ם

הרמב"ם פסק כדברי הירושלמי לעניין ערלה (פרק ו מהלכות מעשר שני הלכה

ט):

אילן שנמטעו בתוך הבית חייב בערלה.

וכן לעניין מעשרות פטור הנוטע בתוך הבית (הלכות מעשר פרק א הלכה י):

אילן שנמטעו בתוך הבית פטור ממעשרות שנאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה.

אמנם לעניין שביעית השמיט הרמב"ם את דין בית, והשאלה היא האם ספקו לקולא או לחומרא. וכבר העיר על כך המשנה למלך (הלכות שביעית פרק א הלכה א).

נראה שיש לבאר מהו יסוד הדין של בית הפטור ממעשרות.

בעניין דין בית למעשרות הרמב"ם מוסיף:

ויראה לי שהוא חייב במעשרות מדבריהם, שהרי תאנה עומדת בחצר חייב לעשר פירותיה אם אספן כאחד.

הראב"ד השיג על ראייה זו וכתב:

והראייה שהביא מחצר אינה כלום, דחצר שנמטעה או שנזרעה היינו שדה, ולא עוד אלא מקבע נמי קבעה.

מקור דברי הרמב"ם הוא מהמשנה (מעשרות פרק ג משנה ח):

תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור. ואם צירף חייב.

והראייה היא שאם חצר נחשבת כבית לחייב במעשרות מדבריהם, אם כן גם בבית ממש חייבים במעשרות. והראב"ד השיג שחייב בחצר כיון שהחצר זרועה או נטועה

ודינה כשדה, וממילא אין ראייה שבית חייב במעשרות מדרבנן (עיין מהר"י קורקוס, כס"מ ורדב"ז שנתקשו בדברי הראב"ד).

לתוספת ביאור אפשר לומר: למדנו קביעות למעשרות מהפסוק "ביערת הקדש מהבית", ולכאורה דווקא בבית יש קביעות למעשרות, אך המשנה אומרת ש"תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל ממנה אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב במעשר", ומשמע שתאנה העומדת בחצר חייבת משום שגם חצר היא מוקפת ודומה היא ל"בית", ועל כן גם היא קובעת למעשרות. נמצאנו למדים שאף שמהתורה רק בית קובע למעשר - חכמים הרחיבו את הגדרת מושג בית, וכללו בו גם חצר המוקפת גדר. לאור הרחבה זו לומר הרמב"ם שגם לעניין מקום הגידול - דווקא הגדל בשדה חייב במעשר, וחכמים הרחיבו את המושג שדה וחייבו במעשרות גם בבית. אולם הראב"ד סבירא ליה שהלימוד הוא מדווקא, ודבר שהתורה פטרה בפירוש אין אנו יכולים לאסור (כדברי הט"ז הלכות ראש השנה), ולכן אין באפשרותנו לחייב מעשרות בבית, שהרי אין זה "תבואת זרעך היוצא השדה", ולכן בית פטור.

הראב"ד מביא ראייה מהסוגיא (במעשרות פרק ה הלכה ב) שנחלקו רבי עקיבא וחכמים אם שליש גידול קובע למעשרות ולשבועית, ונפקא מינה למקרה שהצמחים גדלו כשליש גידול מתחת לגג ולאחר מכן בשטח פתוח. נמצאנו למדים שכיסוי ובית פוטרים ממעשרות. הראב"ד לומד שמכוסה פטור ממעשרות גם מדרבנן, ולכן הוא מקשה על הרמב"ם, ואילו הרמב"ם סובר שפטור מדין תורה אבל חייב מדברי חכמים, שהרי בכל אופן הדבר גדל, ואין לומר שלא הוי "זרעך היוצא השדה", שהרי זה כלול ביוצא השדה לפי הרחבת חכמים.

על פי דברינו אלו תיושב קושיית החזון איש, (מעשרות סימן ז אות ה), שמשיג על הרמב"ם כדרך שמשיג עליו הראב"ד. ברור שכל הזרוע בחצר חייב מדאורייתא, ולכן איזו ראייה הביא הרמב"ם מחצר לבית? בבית פטור ממעשרות משום סכך המונע את הגשם, הטל, הרוח והשמש ואין זו דרך הגידול הטבעי, ואם כן אין ראייה מחצר לבית, ושמה בית פטור לגמרי! ולפי דברינו הביא הרמב"ם ראייה שבית לאו דווקא בית, אלא שאף שלעניין קביעות במעשרות נאמר בית, כללנו בו גם את החצר, כן לעניין חיוב תרומות ומעשרות כללנו מדרבנן במושג "שדה" גם בית ולכן גם אילן הגדל בבית חייב כ מדרבנן.

למדנו מדברי הרמב"ם שהפטור בבית הוא רק מדין תורה, אבל מדרבנן חייבים בתרומות ומעשרות, שהרי זה כדין גדולי קרקע והוא חייב מדרבנן. ואילו לשיטת הראב"ד פטור בבית ממעשרות אפילו מדרבנן.

המהר"י קורקוס ביאר בדעת הרמב"ם שחייב מעשרות מדרבנן בבית הוא רק באילנות, אבל זרעים שכל חיוב תרומות ומעשרות בהם הוא מדרבנן, גם לפי הרמב"ם פטור לגמרי.

אם נשווה דיני שביעית לדיני תרומות ומעשרות הרי שלדעת הרמב"ם יהא חיוב מדרבנן בבית ולדעת הראב"ד יהא מותר בבית אפילו מדרבנן. (עיין מנחת שלמה סימן נא אות ז).

3. הכרעה למעשה בספקו של הירושלמי

לעניין שביעית כבר הבאנו לעיל את המשנה למלך שתמה מדוע הרמב"ם השמיט דין זה, ובעל פאת השולחן (סימן כ"ו) כתב:

אילו שנמטעו בתוך הבית הרי זה ספק אם נוהג בו כל דיני שביעית.

ובבית ישראל (סעיף קטן נב) אמר, שמכיוון שהאחרונים הכריעו ששביעית בזמן הזה מדרבנן, לכן ספקו לקולא, והחזון איש (שביעית סימן כב אות א) כתב שמכיוון שעיקר הספק הוא בדאורייתא אולינן לחומרא ואף שבדרך כלל ספק דרבנן לקולא, מכיוון ששביעית עיקרה מהתורה יש להחמיר.

שאלה זו שעורר החזון איש על פאת השולחן יש לעיין בה, שהרי בגמרא (עירובין דף לו עמוד א) למדנו שרבי יוסי החמיר בספק טומאה והגמרא אומרת: שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה.

וביאר רש"י התם:

דיש טומאה מן התורה ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן, דלא ליתו לזלוולי בספק טבילת טומאה דאורייתא.

משמע מדברי רש"י שבגלל שישנה טומאה דאורייתא ויבואו לזלול בה אנו מחמירים גם בטומאה דרבנן, וזהו ספק דרבנן האסור מכיוון שעיקרו מהתורה, אבל אם לא היתה טומאה דאורייתא לא היו מחמירים בטומאה דרבנן. ולכאורה בעניין שביעית לפי השיטות שאין בזמן הזה שביעית מדאורייתא, לא יבואו לזלול בשביעית מדאורייתא, ואם כן אפשר להקל אפילו אם עיקרו הוא משל תורה.

המשנה למלך (הלכות בכורות פרק ד הלכה א) כתב למסקנה שספק דרבנן לקולא הוא אפילו במקום שיש לו עיקר מהתורה, ומה שמחמירים בדבר שיש לו עיקר מהתורה הוא רק לעניין חזקת שליח עושה שליחותו. ולעניין מה שכתב המשנה למלך בהלכות תרומות (פרק ז הלכה יז) עיין במבוא לשבת הארץ (סימן ט) שהאריך לבאר שאין מקום להחמיר בתרומות ומעשרות יותר מכל ספק דרבנן.

בשדה חמד (מערכת ת כלל כג דיבור המתחיל ואם, וכן במערכת א אות ה, יא) הביא ראשונים ואחרונים רבים בשאלה האם תרומות ומעשרות ושביעית בזמן הזה נחשבים לדבר שעיקרו מהתורה, או שיש לילך בספקותיו לקולא, והמהר"י קורקוס (שביעית פרק א הלכה יא) כתב "ואם דעתו (של הראב"ד שהחמיר בנעבד) לומר שעיקר שביעית מן התורה - זו מנין לז?"

הגר"א (יורה דעה שלא סעיף קטן ו, כח) כותב שבזמן הזה כיון שתרומות ומעשרות ושביעית בארץ ישראל מדרבנן, הרי שיש קניין לעכו"ם בארץ ישראל. אנו רואים שאין הגר"א מחמיר בתרומות ומעשרות ושביעית בזמן הזה כדבר שיש לו עיקר מהתורה (עיין עוד במאמרו של הגר"י אריאל שליט"א בתורה והארץ חלק א עמוד 156).

לפי זה אפשר להסביר את דברי פאת השולחן באחד משני האופנים: אפשר ששביעית בזמן הזה אינה מוגדרת כדבר שעיקרו מהתורה, ואפשר שאף אם עיקרה מהתורה בכל אופן ספק דרבנן לקולא.

לכן נראה שאין לדחות את שיטת פאת השולחן מהלכה בדיני שביעית מטעם זה, וכן פוסק להקל בבית ערוך השולחן (סימן טז א).

4. עשה של "ושבתה הארץ" בכית

אלא שבספר תורת הארץ (פרק ו אות כה) כתב שבבית יש עשה של "ושבתה הארץ", ורק לעניין הלאו יש ספק בירושלמי אם יש לאו או לא, אבל העשה בוודאי קיים גם בבית וחייב על כך. סברא זו הובאה גם על ידי מרן הרב זצ"ל בשבת הארץ קונטרס אחרון סימן ג). ברור שאם שביעית בזמן הזה מדרבנן גם העשה הוא מדרבנן. אולם מרן הרב זצ"ל כתב בשבת הארץ (סימן א אות א) שמדברי הירושלמי (כלאיים פרק ח הלכה א), שכל העובד בשביעית עובר על הלאו והעשה, מוכח שהלאו והעשה מחוברים זה עם זה, וכאשר יש את הלאו יש את העשה, אבל אין העשה עומד בפני עצמו, וכן הוכיח הרב פרנק (הר צבי סימן לו) מדברי הגובי"ת (סימן לא). לפי הסבר זה אין בבית גם את העשה של ושבתה הארץ.

5. הלכה למעשה

להלכה למעשה נראה, שלכתחילה יש לחוש לדעות שיש איסור דרבנן בגידול בבית בשביעית.

ב. עציץ שאינו נקוב בבית

הדיון עד כה היה בדין מלאכות בשביעית בזמן הוזה בקרקע הבית, אולם נראה שיש מקום להקל בעציץ שאינו נקוב העומד בבית, וכפי שכתב החזון איש (סימן כב אות א) שבעציץ שאינו נקוב יש להקל בבית. ויסוד הדברים הוא שאמנם אנו גוזרים בעציץ שאינו נקוב אטו נקוב, אולם כל זה לעניין תרומות ומעשרות וכלאיים אבל לא לעניין שביעית. כי יש מקום לומר שרק בדינים אלו, הנוהגים כל שנה, חכמים גזרו שאינו נקוב אטו נקוב, אבל בדינים שאינם כל שנה, אלא אחת למספר שנים, לא גזרו חכמים עציץ שאינו נקוב אטו נקוב. וכן כתב במנחת שלמה (סימן מא אות ד) שיש סברא לחלק בין עציץ נקוב לשאינו נקוב בדיני שביעית. גם בדברי הרדב"ז (פרק א הלכה ו) משמע שבעציץ נקוב מותר לבדוק את הזרעים, משמע שבעציץ שאינו נקוב ברור שמותר. וכבר הכריע כן להלכה כדבר פשוט בשאלת שלמה (ורטהיימער, חלק א סימן גט; ועיין עוד הרב גרוסברג בהתורה והמדינה חלק ט עמוד שמ, בצאת השנה עמוד מח סימן ב סעיף ב, הגרש"ז אוירבעך בהליכות שדה 72 עמוד 15).

ונראה שיש להוסיף סברא נוספת, על פי דברי הגמרא (גיטין דף סה עמוד א) שמקילים לפדות מעשר שני מדרבנן על בנו ובתו הקטנים, והגמרא אומרת שקולא זו שייכת רק בתרומות ומעשרות מהגדל בעציץ שאינו נקוב. והקשה הריטב"א מדוע הגמרא לא העמידה בתרומות ומעשרות מאילנות וירקות, וכתב לחלק בין תרומות ומעשרות באילנות וירקות, שעיקרם מהתורה, לבין עציץ שאינו נקוב, שאין עיקרו מהתורה כלל (עיין שדה חמד מערכת א כלל קכד אות ה). על פי יסוד זה נראה, שבעציץ שאינו נקוב, שאין עיקרו מהתורה, יש לכולי עלמא לילך לקולא בספקו של הירושלמי בדין בית, שהרי הספק שהובא לעיל של החזון איש היה שמא מכיוון ששביעית עיקרה מהתורה יש להחמיר, אבל בעציץ שאינו נקוב שאין עיקרו מהתורה בוודאי שיש להקל.

ג. הגדרת בית

1. סיכוך על גבי מקום הזריעה

לעניין מהי הגדרת בית, בירושלמי (מעשרות פרק ה הלכה ב) מובאת מחלוקת רבי עקיבא ורבנן בדבר גידולים הבאים מחיוב או פטור לעניין תרומות ומעשרות:

זרע בחורבה והביא שלישי וסיכך על גביו - על דעתיה דרבי עקיבא
התוספת פטור על דעתון דרבנן התוספת פטור. זרע בבית והעביר

הסיכוך – על דעתיה דרבי עקיבא התוספת פטור על דעתון דרבנין התוספת חייב.

למדנו מדברי הירושלמי שיסוד הדבר הוא הסיכוך שעל מקום הזריעה, שהרי אם נסביר שסיבת הפטור בבית היא משום שאין דרך זריעה שם, אבל אם יש רגילות זריעה אפילו מכוסה דינו כשדה, מה איריא בכך שכיסה לאחר מכן, הרי יש כאן שדה שחייבים עליה. על כורתנו הפטור אינו משום שזרעו מעט אלא הפטור גובע מכיסוי השטח, וכל שטח מכוסה אין עליו שם שדה. וכבר העיר הרש"ס (שם) שהכל תלוי בסכוך, ואפילו היה שדה בתחילתו, כשכוסה הרי הוא פטור מתרומות ומעשרות.

עוד יש להביא ראיה שהפטור הוא משום כיסוי ולא משום דרך זריעה, שהרי הרמב"ם (פרק א מהלכות מעשר הלכה יא) כתב: "בצלים שהשרישו זה בצד זה, אפילו השרישו בקרקע עליה, פטורין מן המעשרות. נפלה עליהן מפולת והרי הן מגולין הרי הן כנטועים בשדה ותייבין במעשרות". דהיינו אם מקום הזריעה מגולה דינו כשדה, לא בגלל דרך זריעה אלא מכיוון שהוא מגולה, הא כל שהוא מכוסה אינו שדה המחייבת בתרומות ומעשרות מהתורה.

דברי החזון איש ברורים, שהרי כתב במעשרות (סימן ז אות ה) שהגדרת בית הפוטרת היא "עיקר פטור משום סכך המונע את הגשם את הטל ואת הרוח ואת השמש שאין זה דרך הגידול הטבעי". ובשביעית (סימן כב אות א) כתב: "והדעת נוטה דהעיקר תלוי בכיסוי ואולי צריך מחיצות יטפחים גם כן" ולא הזכיר כלל את הכמות הנזרעת במקום אלא את הכיסוי של המקום.

2. הבית לרועץ לצמח

החזון איש מקשה על קולת בית בשביעית מדברי המשנה (שביעית פרק ב משנה ד) דעושין בתים לנטיעות עד ראש השנה, משמע שבשביעית - אסור. ומכאן שאסור לגדל בבית בשביעית. והחזון איש (שביעית סימן כ אות ו) תירץ, שאם הבית מטיב לצמחים הרי זה אסור, ואם אינו מטיב לצמחים אלא אדרבה הבית לרועץ - מותר. מדברים אלו משמע שלא התירו בבית אלא כשהבית רועץ לגידול. (יסוד זה קצת קשה על דבריו במעשרות (סימן כד סעיף קטן א) שנקט את פטור הבית משום דרך הגידול).

לדברי רש"י (עבודה זרה דף ג עמוד ב), ר"ש, רא"ש, רע"ב ותפארת ישראל (פרק ב משנה ד), שביארו את איסור עשיית הבתים כמילוי הגדר, הגבוהה אמה, שסביבות העץ בעפר, אין כל ראייה מדיני עשיית בתים האסורה בשביעית לספקו

של הירושלמי בדין שביעית בבית, וממילא אין ראייה שהגג צריך שיהא לרועץ לצמח (עיינן הר צבי חלק ב סימן לה).

עוד אפשר לתרץ את קושיית החזון איש בדרך אחרת, וכפי שכתב מרן הרב זצ"ל (קונטרס אחרון סימן ג) שיש לחלק בין עשיית בתים לנטיעות כשהבית בא לאחר שעת הנטיעה, לשם הגנה לעץ, וזוהי פעולה חקלאית האסורה בשביעית, אבל נטיעת עץ מתחילתו בתוך בית אין זה דרך גידול.

עניין התועלת וההטבה בגידול לא נראה כסברא מחייבת שהרי התנאים משתנים מזמן לזמן ומתקופה לתקופה. בית הוא מקום שאין רגילים לגדל בו, וכי אם בבית יפתחו שיטת גידול (באמצעיים מלאכותיים) טובה יותר, יתחייבו פירות הבית בתרומות ומעשרות לאחר שהתורה מיעטה מ"היוצא השדה"? כמו כן לא נראה שבית הגדרתו הוא הצל והחושך שהרי הגמרא יומא (דף י עמוד א) אומרת שסוכה איננה בית למרות שהוא מקום חשוך, ולא נחלקו ר"י ורבנן אלא לעניין סוכה בסוכות אבל סוכה בשאר ימות השנה איננה בית לעניין מעשרות, ואדרבא המהרי"ק (מעשר פרק ד הלכה ד) הביא שהגנה מפני הגשם הוא הגדרת בית.

העולה לנו שכל הגדל בשדה רגילה חייב בכל הדינים ואילו הגדל במקום שאינו דרך הגידול הרגילה כשדה מכוסה דינו כבית שעליו הסתפק הירושלמי.

3. דין חממות

החממות בימינו הם חממות קבועות ואינן ארעיות, אלא נבנות לשנים רבות, ולכן אינן כאוהל ארעי אלא כבית קבע, ובוודאי לפי דברי החזון איש (סימן כב אות א) "דהעיקר תלוי בכיסוי" הרי שבחממות של ימינו הכיסוי הוא קבוע.

החממה איננה מגדלת פרי טעים יותר או יפה יותר אלא מאפשרת היא לחקלאי לגדל בזמן שאי אפשר לגדל בחוץ, אבל בעצם הפרי אין שנוי בין פרי הגדל בחממה לפרי שאיננו גדל בחממה. אמנם אם ברצון החקלאי לשווק פירותיו לחו"ל בעונות מוקדמות הרי הוא צריך לגדל בחממה, השנוי הוא בהקדמת זמן הגידול.

רוב העולם אינם מגדלים בחממות מכיוון שהחממה איננה דרך הגידול הטבעי, שהרי אין הצמח מקבל את המים הטבעיים, ובוודאי בגידול במצע מנתק, שם אפילו אין הצמח מקבל את הדשנים והמינרליים הטבעיים, ובאם לא יקבל הצמח את דישונו המתאים באופן מלאכותי הרי שצמח זה יפגע ללא תקנה, דבר שבקרקע רגילה אפילו אם לא יקבל את הדשן בצורה מלאכותית הרי שהאדמה היא שתיתן לו את כוחה, ועל כן שיטת הגידול בחממה במצע מנתק איננה מקובלת אצל רוב החקלאים אלא אצל אלו המיוחדים שלמדו שיטות חדשות ונוספות.

החממה איננה מעבירה אלא חמישים אחוז מעצמת הקרינה של השמש (על פי שירות ההדרכה במשרד החקלאות עמוד 30).

העולה מכל האמור לעיל שהחממה איננו מקום הגידול הטבעי של הצמח, ובוודאי לא מקום גידול טבעי כשהוא במצב מנתק, וכמו כן יש בחממה הרבה דברים שהם לרועץ בגידול, דברים המתקזזים על ידי שיטות טכניות חדשניות, המאפשרות הכנסה גבוהה יותר לחקלאים שהפכו להיות אנשי תעשייה.

ד. הגדרת עציץ שאינו נקוב

עציץ שאינו נקוב הגמרא (שבת דף צה עמוד ב) מגדירה שגודל ניקבו הוא כשורש קטן, אבל פשוט בדברי הגמרא שהוא פחות מכדי זית (מאירי שם). החזון איש (סימן כב אות א) כתב שכיוון שאין אנו בקיאים בדיוק מהו גודל הנקב המותר, הרי שחור בכדי הוצאת משקין ברוח איננו גורם לכך שהעציץ יהא כאינו נקוב. יש החולקים וסוברים שלעניין שביעית יש להחמיר ואף חור של 1 מ"מ נחשב כנקוב (עיין שביעית להלכה פרק ו סעיף ג הערה 5).

כמו כן יש לחוש לחיבור על ידי הנוף וכפי שאומרת המשנה (עוקצין פרק ב משנה ט), וכמו כן בדיני מעשרות פסקו תוספות (גיטין דף כב עמוד א, חולין דף קכח עמוד א) דאזלינן בתר יניקת הנוף. לכן נראה שיש להוסיף עוד משטח מנתק שיצור נתק מוחלט בין העציץ והקרקע וכבר פסק מרן הבית יוסף (סימן שלו דיבור המתחיל ואסור) שאפילו עץ או בד המונחים בין עציץ וקרקע הם ניתוק לעניין יניקת עציץ מהקרקע בשבת.

משטח המחובר לקרקע נראה שדינו כקרקע, כפי שפסק הרא"ש (כלל ב אות ד) והובא בשולחן ערוך (סימן רצד סעיף כו) שכרם על גג הבית יש בו משום איסור ערלה, והרא"ש למד משם שגם לעניין תרומות ומעשרות יש מקום להחמיר וחיוב כגדל בקרקע. מדברי הרא"ש בתשובה "שכיוון והוא מחובר וקבוע הרי שהחמירו בנוסע בגג", משמע שבדבר שאיננו מחובר וקבוע אין מקום להחמיר ולהחשיב כנטוע בקרקע.

הגר"א (סימן שלא סעיף קטן סג) הביא מדברי התוספתא (מעשרות פרק ג הלכה י) וכפי שפסק הרמב"ם (מעשר פרק א הלכה יא) שהמשריש בעלייה איננו חייב בתרומות ומעשרות, משמע שכל שאיננו מקום הגידול הרגיל פטור משביעית ותרומות ומעשרות (עיין חזון יחזקאל שם).

דיון זה הוא במילוי אדמה על גג, אבל בצמח הנתון בתוך כלי ויש תחתיו משטח מנתק ברור שאין להחשיבו כנטוע בקרקע, (עיין רא"ש גיטין פרק ב סימן כב), וכן כתב בחידושים ובאורים (הלכות שביעית סימן יא אות ח) שעציץ נקוב העומד על גבי רצפת אבנים הרי הוא כמנותק (עיין עוד התורה והארץ א עמוד 223-236). שיטת הגידול על גבי פלסטיק כפול כשעציצים מעליהם (לא בפיוור חול על גבי הניילון, דבר שיכול לגרום לבטול הניילון לקרקע) בוודאי שאין דינו אלא כעציץ נקוב.

סיכום

שאלה זו של גידול בחממות במצעים מנתקים כפי שתוארה לעיל הרי שיש להתיר בה מהסיבות דלהלן:

- א. שביעית בזמן הזה מדרבנן.
- ב. פאת השולחן הקל בזריעה בזמן הזה בתוך בית.
- ג. החזון איש הקל בזריעה בבית בעציץ שאינו נקוב.
- ד. אין דרך גידול בחממה, ולכן דינה כבית.